

U POTRAZI ZA NAJSTARIJIM HRVATSKIM SVEUČILIŠTEM

TOMO VEREŠ

(Zagreb)

UDK 1(091)
Pregledni članak
Primljen: 3. 2. 1999.

Uvod

Svrha je ovoga kratkoga priloga pripremiti tlo za temeljito dokumentirano i argumentirano istraživanje o najstarijem hrvatskom sveučilištu. To istraživanje valja zaključiti sigurnom, znanstveno dokazanom spoznajom i njezinim službenim priznanjem kako zbog važnosti tražene istine za cjelovitu sveučilišnu povijest Europe tako i zbog njezine osobite povijesne težine za hrvatski narod. Jer dok drugi europski narodi već odavno znaju kada i gdje im je utemeljeno prvo sveučilište, to jest kada su ušli u krug visoko razvijenih kulturnih zemalja svijeta, hrvatski narod je još uvijek u nedoumici glede osnutka svoga najstarijeg sveučilišta. Neosporna je činjenica, primjerice, da je prvo češko sveučilište utemeljeno 1347. godine u Pragu, prvo poljsko sveučilište 1364. u Krakovu, prvo austrijsko sveučilište 1365. u Beču, prvo mađarsko sveučilište 1367. u Pečuhu, i to nitko ne stavlja u pitanje. Općepriznata je to istina u spomenutih naroda i u cijeloj međunarodnoj zajednici.

Ali nije tako u Hrvatskoj. Prvim hrvatskim sveučilištem u pravom i punom smislu riječi smatralo se gotovo kroz jedno stoljeće ono koje je osnovao car i kralj Franjo Josip I. 19. listopada 1874. godine u Zagrebu.¹ Sva viša hrvatska učilišta u prošlosti počevši od samostanskih i katedralnih škola, preko kolegija u Bologni, Grazu, Beču i Loretu, Pavlinskoga filozofskog i

¹ *Spomenica na svetčano otvaranje Kralj. Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, prvoga hrvatskoga, dana 19. listopada 1874.* Zagreb, 1874. – *Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I u Zagrebu*, Zagreb, 1900. – *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874–1924.* Spomenica Akademickog Senata, Zagreb, 1925. – *Osnutak Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu i prvi redoviti slušači.* Maleni spomen spis prigodom pedesetogodišnjice Hrvatskog sveučilišta. Priopćio R. Strohal, Zagreb, 1925. – God. 1934. Sveučilište je proslavilo 60. obljetnicu osnutka, ali nije izdalo spomenicu.

teološkog učilišta u Lepoglavi, do Isusovačke akademije u Zagrebu, zatim škole za političke i kameralne znanosti u Varaždinu i Zagrebu naši su povjesničari shvaćali kao preteče toga prvoga hrvatskoga sveučilišta.²

Međutim, dr. Juraj Andrassy u članku »Kako je staro Zagrebačko sveučilište?« objavljenom 1940. u *Obzoru*, raspravljajući o neprihvatljivosti tvrdnje da je u Srbiji pravni fakultet osnovan već 1840. u Kragujevcu, ujedno nagovješta prekretnicu u datiranju osnutka najstarijega hrvatskoga sveučilišta. Pozivajući se na neke neimenovane povjesničare autor tvrdi da se kontinuitet Zagrebačkoga sveučilišta »ima potegnuti daleko pred godinu 1874.« i da je »najispravnije označiti godinom rođenja hrvatskoga sveučilišta onu, kada je Varaždinac Stjepan Glavač, poznati autor prve zemljopisne karte Hrvatske, održao uvodno predavanje kao profesor filozofije na isusovačkoj akademiji. To je bilo 6. studenoga 1662.«³

Nakon dvije godine 1942. Hrvatsko sveučilišno društvo iznosi novi prijedlog da se kao nadnevak osnutka Hrvatskoga sveučilišta prihvati 23. rujna 1669. kada je car i kralj Leopold I. isusovačkoj akademiji u Zagrebu podijelio »sva ona prava, koja imaju ostala tada znamenita sveučilišta u Njemačkoj.«⁴ Isti prijedlog zastupa istodobno i Vladimir Bazala u knjižici *Od kada postoji sveučilište u Zagrebu?* (izd. Hrvatsko sveučilišno društvo, Zagreb, 1942) potkrepljujući ga latinskim tekstom Leopoldove povelje (str. 4–7) i njezinim prijevodom na hrvatski jezik (str. 8–11).⁵

No sveučilišni odbor u sastavu Franjo Fancev, Gjuro Gračani i Antun Dabinović odbija spomenuti prijedlog ističući da »baš spomenuti nadnevak za razvitak Hrvatskoga sveučilišta nikad nije ništa osobito značio.« Leopold je naime izdao, upozorava Odbor, »sasvim promašeni edikt za jednu već tada postojeću zagrebačku visoku školu, za trogodišnji filozofski tečaj (...) koji je svoj rad i svoje djelovanje s odobrenjem i pristankom i generala isusovačkog

² Vjekoslav Klaić, »Preteče sveučilišta«, u: *Sveučilišta Kraljevine...*, Zagreb, 1925, str. 1–54. – Vladimir Bazala, »Preteče, osnutak i razvoj Sveučilišta u Zagrebu do 1918. godine«, u: *Zbornik za historiju školstva i prosvjete*, br. 2, Zagreb, 1965, str. 51–82.

³ *Obzor*, LXXXI, br. 276, 28. XI. 1940, str. 2. – Ovaj Andrassyjev članak V. Bazala, začudo, pripisuje sebi (v. u bilj. 2. nav. dj., str. 68, bilj. 19) Pripisuje mu ga i Nada Klaić (usp. *O postanku Zagrebačkog sveučilišta*, Zagreb, 1969, str. 11, bilj. 29.) uz drugi pogrešan podatak da je objavljen 1946.

⁴ Dopisom od 27. IV. 1942. Taj dopis je nestao iz arhiva Rektorata Sveučilišta, ali podaci su poznati po odgovoru Senatskog odbora od 13. VI. 1942. Kopiju ovoga odgovora dobio sam susretljivošću J. Milića, R. Stern i R. Smojver kojima srdačno zahvaljujem.

⁵ V. Bazala tvrdi da je Leopoldovu povelju pronašao 1940. u Hrvatskom državnom arhivu (v. u bilj. 2 nav. dj., str. 68). To tvrdi i u člancima »O 300-godišnjici Zagrebačkoga sveučilišta« (*Kritika*, br. 8/1969, str. 692) i »Umjesto odgovora Nadi Klaić« (*ibid.*, br. 11/1970, str. 260). No nije ju trebao otkrivati jer je M. Vanino točno opisuje u doktorskoj disertaciji iz 1918, objavljenoj 1930. u Zagrebu pod naslovom *Povijest filozofijske i teologijske nastave u Isusovačkoj akademiji 1633–1773*. Na str. 18. u bilj. 26. autor piše: »Original u hrv. drž. arhivu u Zagrebu.«

reda (...) pa i s pristankom hrvatskoga sabora započeo već 6. studenoga 1662.« Stoga tri eminentna hrvatska znanstvenika oslanjajući se na činjenice i mjerodavnu literaturu koju navode, predlažu »da se pokrenuto pitanje nadnevk osnutka Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu utvrdi s godinom 1662. a ne, kako je podneskom Hrvatskog sveučilišnog društva predloženo, s god. 1669.«⁶

Sveučilišni senat prihvaća zaključak svoga Odbora⁷ i ponovno ga potvrđuje 1944.⁸ Ali neumorno zalaganje Vladimira Bazale i njegovih sumišljenika za svoj prijedlog već 1949. uspijeva pridobiti za sebe društveno-političke forume te Sveučilište u Zagrebu svečano bilježi 280. obljetnicu utemeljenja,⁹ a kasnije rasprave o tome problemu ponesene zanosnim domoljubnim raspoloženjima »Hrvatskoga proljeća« službeno se opredjeljuju za 23. rujna 1669. kao nadnevak osnutka Zagrebačkoga sveučilišta.¹⁰ Stoga Hrvatska 1969. svečano slavi 300. obljetnicu svoga najstarijega sveučilišta kakvim se ono još i danas predstavlja pred svjetskim općinstvom.¹¹

Međutim, dvojbe o znanstvenoj utemeljenosti te odluke javljaju se uvijek iznova, i to ne bez razloga. Ponajprije, Miljenko Pandžić je u članku »Počeci sveučilišta u Rijeci« upozorio da je Isusovačka akademija u Rijeci već 1633. dobila od cara Ferdinanda II. ista sveučilišna prava koja je Isusovačka akademija u Zagrebu 1669. dobila od cara Leopolda I., što je lako razabrati iz paralelnih tekstova dviju povelja.¹² No na Pandžićev članak, koliko znamo,

⁶ Navode uzimam iz izvještaja Odbora Rektoratu Sveučilišta od 1. lipnja 1942. Izvještaj ima 4 stranice, ali nema arhivske signature.

⁷ Dopisom od 14. VII. 1942. zaključuje jednoglasno »da u tom predmetu više ne uređuje.«

⁸ Dopisom od 5. VII. 1944. kojim priopćuje zaključak »da se dan osnutka Hrvatskog sveučilišta utvrdi s danom 6. studenoga 1662.«

⁹ V. Bazala, »Stopama naše visokoškolske povjestnice«, u: *Alma Mater Croatica*, VII (1944) 9–10, str. 165–176. – »Svečana sjednica povodom 280-godišnjice osnivanja sveučilišta u Zagrebu«, u: *Vjesnik* IX, br. 1368, 24. IX. 1949, str. 3. i »Dvjestoosamdeset godina visokoškolske nastave u Zagrebu«, u: *Sveučilišni list*, I, br. 1, Zagreb, 1. I. 1950, str. 1–2.

¹⁰ *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice sveučilišta u Zagrebu*, I–II, Zagreb, 1969; Arhiv Hrvatske, *Kroz historiju višeg i visokog školstva u Hrvatskoj do 1874*. Izložba. Zagreb, 1969; M. Vanino, *Isusovci i hrvatski narod* I, Zagreb, 1969.

¹¹ *Statut Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb, 1997, str. 3; *Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 1997, str. 10. i u drugim publikacijama Sveučilišta u Zagrebu te Ministarstva znanosti i tehnologije.

¹² *Dometi*, 6(1973) 1–2, str. 33–34. Pandžićev prijevod povlastice Isusovačkoj akademiji u Rijeci glasi: »Također na sličan način određujemo i odlučujemo da se studenti, bilo kojeg staleža, s gimnazije ovih otaca služe, primaju, uživaju i koriste istim privilegijama, slobodnostima, milostima i prerogativama kojima se služe, koriste i koje primaju i uživaju svi članovi, zajedno i pojedince, naše gradačke i bečke Akademije ili Sveučilišta i drugih, bilo kojih Sveučilišta Evrope.« (str. 36, čl. 50). Na temelju ovoga dokumenta i jamačno Pandžićeva članka Ivan Škunca tvrdi da je riječko sveučilište drugo po starosti u Hrvatskoj, a zagrebačko tek treće (usp. »Zagrebačko sveučilište najstarije u Hrvatskoj?«, u: *Primorsko-goranski Dnevnik*, god. 1, br. 30, Rijeka, 11 srpnja 1996, str. 15).

nije nitko reagirao. Još radikalniju prekretnicu u datiranju najstarijega hrvatskoga sveučilišta označila je opširna rasprava Stjepana Krasića »Filozofsko-teološki studij dominikanskog reda u Zadru (1396–1806)« u kojoj se dokazuje da su hrvatski dominikanci već 1396. imali u Zadru provincijalno filozofsko-teološko učilište koje 1495. postaje generalnim (studium generale), a 1553. povlaštenim sveučilištem (universitas privilegiata) s pravom podjeljivanja najviših akademskih naslova magisterija i doktorata, što ih je doista davalo do njegova ukinuća početkom XIX. stoljeća. Stoga autor zaključuje: »Značenje generalnog studija u Zadru za povijest visokog školstva u Hrvatskoj jedva se, po našem mišljenju, može precijeniti (...). U svakom slučaju već sada možemo sa sigurnošću ustvrditi da se njegovim ustanovljavanjem znatno pomiču u prošlost počeci visokog školstva u našim stranama.«¹³

Ali na Krasićevu dokumentiranu raspravu, koja poimence spominje magistre i doktore promovirane između 1553. i 1790. godine nije se osvrnuo nijedan hrvatski znanstvenik, povjesničar, filozof ili teolog, nego se poslije nje pojavljuje teza o pavlinskom filozofsko-teološkom studiju u Lepoglavi kao najstarijem hrvatskom sveučilištu.¹⁴ Doduše, primat pavlinskoga visokoga školstva u Lepoglavi u odnosu na isusovačko u Zagrebu počiva na uvjerljivim razlozima i naši su ga povjesničari, uključujući i isusovca Miroslava Vanina, općenito priznavali. Naime, dok pavlini u Lepoglavi već 1656. imaju filozofsko učilište, isusovačko filozofsko učilište u Zagrebu počinje s radom 1662, a postaje cjelovitim trogodišnjim 1666. Pavlinsko filozofsko-teološko učilište ostvaruje od pape Klementa X. dobivene sveučilišne povlastice te već 1674. promovira prvoga doktora filozofije, a 1715. prvoga doktora teologije,¹⁵ dok isusovačka akademija ubrzo gubi od kralja Leopolda I. dobivene privilegije, osim izuzeća od gradskih sudskih vlasti, i ne promovira nijednoga magistra ni doktora ni filozofije ni teologije. Pavlinsko je visoko učilište međunarodnog obilježja jer na njemu studiraju Hrvati, Mađari i Austrijanci, pa je i u tome pogledu pravi »studium generale«, dok se to ne može potvrditi u slučaju isusovačkoga filozofsko-teološkog učilišta u Zagrebu. Oba su učilišta podjednako otvorena prema svjetovnoj javnosti, a bitna je prednost isusovačkoga u

¹³ *Zadarska revija*, XXXVI (1987) 1–2, str. 40. Napomenimo da autor 1995. ispravlja svoju tezu, kako će se pokazati.

¹⁴ Povod je bila izložba »Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244–1786« u Zagrebu 1989. i istoimena monografija u izdanju »Globusa«. U brojnim prigodnim publikacijama isticao se primat pavlinskog filozofsko-teološkog učilišta nad zagrebačkim. Osvrćući se na te rasprave Franjo Šanjek dokazuje primat dominikanskoga generalnog učilišta u Zadru upućujući na spomenutu Krasićevu raspravu (usp. »Kada nastaje prvo sveučilište u Hrvatskoj?«, u: *Glas Koncila*, XXVIII, br. 32(793), 20. VIII. 1989, str. 5).

¹⁵ I. Tkalčić, O stanju više nastave u Hrvatskoj prije, a osobito za Pavlinah, u: *Rad JAZU*, knj. XCIII, Zagreb, 1888, str. 90. i 93. F. E. Hoško bez razloga stavlja u pitanje Tkalčićevu i Dočkalovu tvrdnju.

tome što ima znatno veći broj studenata i što postaje temeljem modernoga hrvatskoga sveučilišta osnovanoga 1874. u Zagrebu.

No ove rasprave o prvenstvu između pavlinskoga filozofsko-teološkog učilišta u Lepoglavi i isusovačkog u Zagrebu ipak nisu mogle odvratiti pozornost hrvatskog općinstva od dominikanskoga generalnoga studija u Zadru koje je 1996. godine slavilo 600. obljetnicu osnutka. U povodu te proslave Filozofski fakultet u Zadru objelodanio je kapitalno djelo Stjepana Kراسića *Generalno učilište Dominikanskoga reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807* koje je općenito ocijenjeno kao Magna charta hrvatskoga visokoga školstva. Ono je dobilo najviše promotivne pohvale u Zadru, Splitu, Zagrebu, Dubrovniku i Rimu: »monumentalno djelo«, »epohalno otkriće«, »Biblija hrvatskoga visokoga školstva« itd. Autor doista podrobnim povijesnim i arhivskim istraživanjima dokazuje da je najstarije hrvatsko sveučilište utemeljeno u dominikanskom samostanu u Zadru 14. lipnja 1396.

Međutim, iznenađuje činjenica da se do danas nije pojavila nijedna stručna recenzija te značajne knjige, premda je pisac otvoreno upozorio čitatelje da je »svjestan svih objektivnih ograničenja koja proizlaze iz nedostatka dokumenata i nedovoljne proučenosti toga predmeta u nas« i pozvao kompetentne stručnjake da dadu svoj sud o njegovu djelu. Koliko znam, dosad se samo Pavao Galić ukratko osvrnuo na Kراسićevu knjigu, ali ne s povijesnoga i doktrinarnoga stajališta, nego s »bibliotekarskog motrišta«, kako sam kaže.¹⁶ On zamjera izdavaču što je tisuću stranica najtežega papira dao uvezati u jedan golemi svezak, što čini knjigu jedva upotrebljivom. Smatra nadalje da su kazala loša, da je knjiga unakažena nepravopisnim rastavljanjem riječi i da se kako u tekstu tako i u kazalima osobna imena Hrvata prevode s latinskoga jezika na današnji hrvatski, dok se njihova prezimena ostavljaju u latinsko-talijansko-hrvatskom pravopisnom obliku koji je vrijedio u prijašnjim stoljećima, što je nedosljedno i može dovesti do zabune.

Navedeni nedostaci zacijelo nisu pravi razlog zašto Kراسićeva knjiga dosada nije naišla na znanstveni odjek u kompetentnih stručnjaka, koji služi svoje sadržajem, i što njezina bitna teza nije prihvaćena ni od tih krugova ni od službenih foruma za hrvatsko visoko školstvo. Naime, kao što smo spomenuli, Ministarstvo znanosti i tehnologije i samo Sveučilište u Zagrebu i dalje prikazuju to sveučilište kao najstarije u Hrvatskoj s datumom osnivanja od 23. rujna 1669. S druge strane, profesor crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu Franjo Šanjek, ugledni povjesničari Tomislav Raukar i Agneza Szabo zastupaju mišljenje da najstarije sveučilište u Hrvatskoj datira od 8. prosinca 1495. kada je »studium solemne« zadarskih dominikanaca – osnovan 14. lipnja 1396. – dobio prerogative gene-

¹⁶ P. Galić, Nedostaci značajne knjige, u: *Marulić*, XXX (1997) 4, str. 882–883.

ralnog studija sa sveučilišnim povlasticama.¹⁷ No Stjepan Krsić i Tomo Vereš, a slijedeći njih i Boris Kalin tvrde da je prvo hrvatsko sveučilište, dakle »studium generale«, a ne »studium solemne«, koji se ni ne spominje u relevantnim dokumentima, utemeljeno upravo 14. lipnja 1396. u dominikanskom samostanu u Zadru i tu tvrdnju potkrepljuju dokazima koje još nitko nije razložno stavio u pitanje.¹⁸

Koji je onda pravi razlog neprihvatanja i prešućivanja bitne teze Krsićeve kapitalne knjige? Zar se mnogima čini nevjerojatnim da je autor otkrio osnutak jednoga sveučilišta koje je postojalo 410 godina, a da nitko prije njega nije ništa znao o njemu? Ili se autorovi ključni dokazi o osnutku Dominikanskoga sveučilišta u Zadru 1396. čine neuvjerljivima zbog nedostatka nedvosmisleno jasnih dokumenata, odnosno zbog nejasnoće nekih temeljnih termina u sačuvanim dokumentima? Iz pitanja koja su nam proteklih godina postavljana u intervjuima za HRT i razna glasila te iz razgovora s mnogim hrvatskim znanstvenicima i intelektualcima došli smo do zaključka da su upravo ta dva problema glavna zapreka u prihvaćanju rezultata Krsićevih istraživanja. Stoga smo u ovome prilogu odlučili ukazati na autentični smisao autorova otkrića Zadarskoga sveučilišta i raspršiti nejasnoće koje zastiru pogled na istinu o njegovu osnutku.

Problem otkrića Zadarskoga sveučilišta

U predgovoru svojoj knjizi prof. Krsić otvoreno tvrdi da iznosi otkriće jedne značajne kulturnopovijesne činjenice iz prošlosti koja je hrvatskom općinstvu do sada bila nepoznata: »Postojanje jednog dosad nepoznatog sveučilišta u srednjem vijeku na hrvatskom tlu sigurno nije otkriće koje se tako često posreći nekom povjesničaru, bez obzira na njegov radni vijek i osobno znanstveno iskustvo. Tu sam sreću imao istražujući druge stvari naišavši na vrijedno povijesno gradivo o generalnom filozofsko-teološkom učilištu Dominikanskog reda u Zadru.« No da autor pritom ne misli na neko nenadano otkriće poput Newtonova otkrića zakona gravitacije iz pada jabuke, nego na rezultat dugogodišnjeg i mukotrpnog rada na temelju tuđih podataka i vlastitog istraživanja, proizlazi iz jednog njegova predavanja održana u Zagrebu 1993. godine u kojemu je rekao: »Za postojanje tog visokoškolskog

¹⁷ F. Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Pregled religiozne povijesti Hrvata (7.–20. st.)*. Drugo prerađeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 1996, str. 329–335; T. Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje*, Zagreb, 1997, str. 470; A. Szabo, Sveučilište (univerzitet), u: *Hrvatski leksikon*, sv. II, Zagreb, 1997, str. 505.

¹⁸ S. Krsić, *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807*, Zadar, 1996; T. Vereš, *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396–1807). Prvo hrvatsko sveučilište*, Zagreb, 1996; B. Kalin, *Povijest filozofije*, XXI. izd., Zagreb, 1997, str. 397.

učilišta i do sada se znalo. Spominju ga razni stariji zadarski povjesničari, ali se nijedan od njih njime nije posebno pozabavio. Razloga za to ima vjerojatno više, ali se – po našem mišljenju – mogu svesti na jedan jedini: zbog toga što nijedan od tih povjesničara nije razumio pojam i pravu narav generalnih učilišta, pa se zbog toga nije ni pokušao ozbiljnije pozabaviti poviješću generalnog učilišta u Zadru.¹⁹ Neki stariji zadarski povjesničari kao Carlo Federico Bianchi i Tullio Erber kojima je bilo poznato postojanje dominikanskog generalnog učilišta u Zadru, kako izričito priznaje Krasić, jamačno su crpili svoje informacije iz službene knjige *Liber almi Studii generalis S. Dominici Iadrae olim florentissimae Provinciae Dalmatiae* (1684–1687) koja se čuva u Historijskom arhivu u Zadru. Iz nje su oni nedvojbeno upoznali i narav i rad toga učilišta. Bianchi, primjerice, posve točno naziva to učilište »studio generale di filosofia e di teologia« (opće učilište filozofije i teologije). Štoviše, poznato mu je čak i to da su na njemu mogli studirati »tutti anche que' laici, che profittar volevano« (svi oni svjetovnjaci koji su se njime htjeli okoristiti).²⁰ No zadarski povjesničari se nisu posebno pozabavili poviješću spomenutog učilišta zbog toga jer su im za to nedostajala važna povijesna vrela u dominikanskom arhivu u Rimu bez kojih su takva istraživanja neizvediva. Krasiću su ta vrela bila dostupna već krajem šezdesetih godina kada je radio na svojoj doktorskoj disertaciji o Dubrovačkoj kongregaciji na sveučilištu sv. Tome Akvinskoga u Rimu.²¹ Pa ipak trebao je proći pravu intelektualnu odisejadu, ispunjenu kolebanjima, previdima i neizvjesnostima – svojstvenima ozbiljnom znanstvenom radu – da bi nakon punih dvadeset godina istraživanja otkrio istinu o generalnom učilištu u Zadru. Pogledajmo stoga поближе kako je autor došao do te istine.

Prvi i najznačajniji korak na tom putu učinio je kad je u svojoj doktorskoj disertaciji iz 1972. iznio tri temeljna dokumenta o osnivanju i razvoju dominikanskog učilišta u Zadru.²² Prema prvom dokumentu – smatra Krasić – Dalmatinska provincija je u zadarskom samostanu počevši od god. 1396. imala vlastito učilište u kojem su se školovali studenti cijele provincije. Dosljedno ovome tumačenju zadarsko učilište je u godini svoga osnutka bilo samo pokrajinskog obilježja, tj. »studium provinciale«, a ne »generale«. Ova je interpretacija pogrešna, kako autor otvoreno priznaje u svom glavnom djelu iz god. 1996.²³ U vezi s ovim prvim dokumentom valja napomenuti da ga naš povjesničar citira iz knjige uglednoga švicarskog dominikanca Thomasa Ka-

¹⁹ S. Krasić, Generalni studij Dominikanskog reda u Zadru (1396–1807), u: *Zmajevi Zadru u čast*, Zadar, 1995, str. 41.

²⁰ C. F. Bianchi, *Zara cristiana*, vol. I, Zara, 1877, str. 419.

²¹ S. Krasić, *Congregatio Ragusina Ord. Praed. (1457–1550)*, Romae, 1972.

²² *Isto*, str. 118, bilj. 1, 2 i 4.

eppelija *Registrum litterarum Fr. Raymundi de Vineis Capuani Magistri Ordinis 1380–1399*, Romae, 1937, str. 218. koja je objavljena kao sv. XIX. u nizu »*Monumenta Ordinis Praedicatorum Historica*« (=MOPH). Istini za volju treba, dakle, priznati da je arhivski dokument o osnutku zadarskog učilišta prvi otkrio za širu javnost Kaeppli, a ne Krasić.

Međutim, tekst drugoga dokumenta izašao je na vidjelo šire javnosti zahvaljujući upravo Krasićevim arhivskim istraživanjima, jer upućuje na Opću pismohranu Reda propovjednika u Rimu (*Archivum Generale Ordinis Praedicatorum = AGOP*). Prema tome dokumentu, kako ga shvaća naš povjesničar u doktorskoj disertaciji iz 1972, riječ je o uzdignuću provincijalnog učilišta na stupanj općeg učilišta (*fuit factum generale*), i to 8. prosinca 1495. Ovu interpretaciju prihvatio je prof. Franjo Šanjek zadržavši je sa svojim sljedbenicima sve do danas, dok ju je prof. Krasić napustio čim je otkrio da je generalni studij u Zadru osnovan zapravo 1396.

Treći dokument iz 1553. koji govori o promaknuću generalnoga studija na stupanj povlaštenoga sveučilišta (*universitas privilegiata*) s pravom podjeljivanja doktorata i magisterija teologije autor ne citira, ali daje točnu referenciju na MOPH te precizira uvjete za stjecanje magisterija i doktorata.

Prva dva dokumenta Krasić je ponovno predočio našem znanstvenom općinstvu u zbirci »*Regesti pisama generala dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392–1600)*«,²⁴ ali ih nije popratio posebnom interpretacijom – što u takvoj publikaciji nije ni trebalo učiniti – nego je samo u uvodnoj riječi napomenuo »da je od g. 1495. u Zadru postojao generalni studij dominikanske provincije Dalmacije, na kojem je većina dalmatinskih dominikanaca završavala svoje nauke s mogućnošću postizanja doktorata kao najvišeg akademskog naslova, a bilo je slučajeva da su ga pohađali također i talijanski studenti.«²⁵

Drugi značajan korak našega povjesničara na putu prema otkriću istine o generalnom učilištu u Zadru jest njegov oveći članak »*Filozofsko-teološki studij dominikanskog reda u Zadru (1396–1806)*«²⁶ u kojemu iznosi obilje potpuno nepoznatih podataka do kojih je došao višegodišnjim istraživanjem po domaćim i inozemnim arhivama. Doduše, u ovome članku koji je objavljen petnaest godina nakon doktorske disertacije on još uvijek zastupa mišljenje da je god. 1396. u Zadru utemeljeno provincijalno učilište, a tek god.

²³ S. Krasić, *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807*, Zadar, 1996, str. 304, bilj. 34

²⁴ *Arhivski Vjesnik*, XVII–XVIII (1974–1975) 17–18, str. 165, br. 38, str. 236, br. 821.

²⁵ *Isto*, str. 159.

²⁶ *Zadarska revija*, XXXVI (1987) 1–2, str. 3–42.

1495. generalno.²⁷ No to je zanemariivi nedostatak kada se uzme u obzir upadna činjenica da nam ovaj rad po prvi put potanko prikazuje statute i odredbe zadarskoga generalnoga studija, vrlo zahtjevno dugogodišnje školovanje studenata od početnika do doktora teologije te donosi podroban popis magistara i doktora koji su na njemu stekli visoke akademske naslove od 1553. do 1790. godine. Autor s pravom ističe da je osnivanje ovoga učilišta značilo ujedno početak novog organiziranog visokog školstva na istočnoj obali Jadrana i ukazuje na njegovo međunarodno obilježje, što potvrđuje podatkom da su na njemu predavali i profesori iz Italije, a studiralo je najmanje dvadesetak studenata iz Italije, posebno iz gradova Brescie, Verone, Coma, Vicenze, Mantove, Venecije, Riminija, Napulja i Molfette, zatim dva studenta iz Poljske i jedan iz Njemačke.

Krasićev treći i ujedno presudno važan korak prema otkriću godine osnutka Zadarskoga sveučilišta učinjen je u njegovu predavanju održanom u Zagrebu god. 1993.²⁸ Predavač u četvrtom dijelu svoga izlaganja iznosi po-najprije općenitu konstataciju da osnivanje dominikanskog učilišta u Zadru pada u vrijeme velikih političkih previranja ne samo na našim prostorima nego i u cijeloj Europi. Nakon što ih je ukratko prikazao, spominje jedan novi podatak, naime da je »1380. osnovana Dalmatinska provincija dominikanskog reda koja je od samog početka u Zadru imala svoje sjedište, i tu, malo iza toga, osnovala svoje generalno učilište.«²⁹ Kada ga je osnovala? Naš povjesničar decidirano odgovara iznoseći još jedan novi podatak: »Generalno učilište u Zadru osnovao je 1396. general reda Rajmund iz Capue.«³⁰ Ne upozoravajući svoje slušatelje da ovom tvrdnjom zapravo mijenja tezu koju je zastupao punih dvadeset godina, autor je potkrepljuje s tri dokaza. To je u prvom redu činjenica da dokument osnivanja učilišta potječe od generala reda, što nedvosmisleno upućuje na zaključak da se ne radi o provincijalnom učilištu, nego o generalnom, jer vrhovni poglavar reda nikada nije osnivao pokrajinska učilišta, nego je to bila dužnost samih provincija prema propisima Konstitucija. Nadalje: u dokumentu osnivanja piše da je general reda *dopustio* (concessum fuit) provincijalu i vijećnicima provincijalnog zbora Dalmatinske provincije da se pobrinu za dužnosnike zadarskog učilišta, tj. za profesore i vršioce upravnih službi. Naime, kao što u generalovu nadležnost spada osnivanje generalnog učilišta, tako je njegova zadaća da se pobrine i za njegove dužnosnike. No tadanji general reda Rajmund iz Capue – zacijelo zbog nepoznavanja članova Dalmatinske provincije i njihovih sposobnosti –

²⁷ Isto, str. 15.

²⁸ S. Krasić, Generalni studij Dominikanskog reda u Zadru (1396–1807), u: *Zmajevi Zadru u čast*, str. 58–60.

²⁹ Isto, str. 58. – kurziv T. V.

³⁰ Isto.

prenosi svoju vlast na dalmatinskoga provincijala Ivana iz Drača, koga je poznavao, i na njegove suradnike u upravljanju provincijom da se pobrinu za sveučilišne dužnosnike, što također bjelodano svjedoči o tome da se u dokumentu iz 1396. godine radi o utemeljenju generalnog učilišta u zadarskom samostanu. Napokon, kao treći dokaz u prilog svoje teze Krasić iznosi podatak da je Rajmund iz Capue već mjesec dana nakon osnutka generalnog učilišta u Zadru poslao na nj jednoga talijanskoga studenta radi stjecanja akademskih naslova: »Radilo se o fra Bonaventuri iz Ferrare koga je 26. srpnja 1396. u Zadar asignirao general reda Rajmund iz Capue dopustivši istovremeno dalmatinskom provincijalu da mu u svojoj provinciji može podijeliti bilo koji naslov kao da se radi o članu njegove provincije.«³¹ Ova je činjenica tim značajnija što je spomenuti talijanski student mogao steći akademske naslove i u Ferrari, gdje su dominikanci također imali generalno učilište, ali je general reda svojim činom očito htio naglasiti međunarodno obilježje novoosnovanoga generalnog učilišta u Zadru.

Ova tri dokaza naš povjesničar prezentira i u svome kapitalnom djelu iz 1996. godine, ali im dodaje jedan novi, najodlučniji dokaz uzet iz jednoga generalova pismu kardinalu Filipu iz Alençonu, na koji smo i mi upozorili u našoj knjizi.³² Naime, u tom pismu general odgovara na kardinalovu zabrinutost zbog teških discipliniranih podijeljenosti unutar Reda i priznaje da te podijeljenosti postoje, ali napominje da je Red u znanstvenom pogledu ostao na visini. To pak potvrđuje slijedećom važnom rečenicom: »Svaka provincija u mom Redu ima po jedan samostan u kojemu je asignirano generalno učilište«,³³ što se očigledno odnosi i na Dalmatinsku provinciju.

Sažimajući dosada rečeno možemo ustvrditi da je prof. Krasić naporim i dugotrajnim istraživanjem došao do zaključka o osnutku generalnog učilišta dominikanaca u Zadru god. 1396, a ne nenadanim otkrićem poput Arhimeda koji je pronašavši zakon o specifičnoj težini uskliknuo »Heureka!«. Dapače, naš povjesničar bez oklijevanja priznaje da ni ovaj zaključak nije potpuno transparentan poput matematičke istine, s jedne strane zbog nedostatka mnogih dokumenata, a s druge strane zbog kratkoće i nedorečenosti nekih ključnih isprava. Naime, najvažniji dokumenti većinom su sačuvani kao kratki sažeci (regesti) generalovih pisama na temelju kojih je teško doći do jednoznačnih i nedvosmisleno jasnih zaključaka. To se, po našem autoru, posebno odnosi na registarski sažetak generalova pisma od 14. lipnja 1396. o osnutku generalnog učilišta u Zadru. Ispitajmo taj problem pobliže.

³¹ *Isto*, str. 59–60. U bilj. 60. donosi se izvorni latinski tekst.

³² T. Vereš, *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396–1807). Prvo hrvatsko sveučilište*, Zagreb, 1996, str. 38.

Problem osnutka generalnog učilišta u Zadru

Sažetak generalova pisma o osnutku visokoga učilišta Reda u Zadru na latinskom jeziku glasi:

»Die 14 mensis Junii (1396) fuit assignatum studium theologiae in conventu Iadrensi, et concessum fuit provinciali et diffinitoribus capituli provincialis eiusdem provinciae quod possint ibi providere de officialibus.«³⁴

U našem prijevodu na hrvatski jezik:

»Dne 14. mjeseca lipnja (1396) bijaše naređeno (da se osnuje) teološko učilište u zadarskom samostanu, te dopušteno provincijalu i vijećnicima provincijalnog zbora iste provincije da se tamo mogu pobrinuti za dužnosnike.«

Prema Krasićevu mišljenju: »Ovako sročena odredba vrhovnog starješine reda na prvi pogled postavlja više pitanja nego što daje odgovora. U njoj se, naime, prije svega jasno ne precizira radi li se o provincijalnom ili pak o generalnom učilištu.«³⁵ Autor ovdje, kao što vidimo, upućuje ozbiljnu kritičku primjedbu sastavljaču temeljnoga dokumenta, generalu reda ili njegovu tajniku, jer ne spominje osnivanje generalnoga studija – što bi se očekivalo u skladu s ostalim dokazima – nego samo teološkoga. No po našem mišljenju ova kritička primjedba glede, navodno, manjkave formulacije temeljnog dokumenta, nije opravdana. Ona nepotrebno zbunjuje čitatelja i navodi ga, što više, da posumnja u smisao i valjanost prethodno iznesenih dokaza u prilog bitne teze autorova kapitalnoga djela. Primjedba je neopravdana zato što vrhovni starješina reda nije ni trebao izrijeком precizirati radi li se o osnutku provincijalnog ili generalnog učilišta. On, naime, kao što smo već rekli, nikada nije osnivao provincijalna učilišta koja su se podizala prema propisu Konstitucija pa ih stoga nikada nije ni spominjao u svojim ispravama koje su se odnosile na studij. Također nije trebao precizirati da se radi o osnivanju generalnog učilišta, budući da spomenutim dokumentom nije osnovao dva učilišta odjednom, filozofsko i teološko, nego samo teološko (studium theologiae) koje bijaše dodano prethodno postojećem filozofskom učilištu, te je s njime zajedno tvorilo »studium generale«, to jest »sveučilište«.³⁶

³³ S. Krasić, *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina'*, Zagreb, 1996, str. 306.

³⁴ MOPH XIX, str. 218. O ovome dokumentu vidi opširnije ovdje str. 222.

³⁵ S. Krasić, *Generalno učilište dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807*, Zadar, 1996, str. 302.

³⁶ U spomenutom razdoblju »sveučilište« označuje latinska riječ »studium generale«, a ne »universitas«, koja je značila društvenu zajednicu profesora i studenata. Krasić i uredništvo njegove knjige često prevode »studium generale« riječju »veleučilište«, što je pogrešno jer obuhvaća

Da bismo pojasnili ove tvrdnje, valja imati na umu neke osnovne činjenice iz povijesti Dalmatinske provincije. Ona je osnovana god. 1380. odcjepljenjem od Ugarske provincije. Nakon početnih podijeljenosti i sukoba što ih je izazvao taj čin u novoosnovanoj zajednici – primjerice oko osobe novoga provincijala – ona je ipak početkom devedesetih godina XIV. stoljeća sredila svoj život te je god. 1391. u Zadru otvorila i svoje filozofsko učilište (*studium artium ili philosophiae*) na kojemu je studij tada trajao pet godina.³⁷ O postojanju i radu toga učilišta svjedoče, doduše vrlo oskudno, regesti pisama generala dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku između 1392. i 1396. godine u kojima se poimence spominju neki studenti filozofije Dalmatinske provincije koje vrhovni poglavar Reda šalje na znanstveno usavršavanje na generalna učilišta u Italiju jamačno s namjerom da stvori profesorski kadar za buduće generalno učilište u Zadru. Stoga svake godine šalje samo jednog izabranog studenta koji je na domaćem učilištu dokazao svoje izvanredne znanstvene sposobnosti. Tako general Rajmund iz Capue 1392. šalje na dvogodišnji studij filozofije Marina Dračanina u Veneciju, 1393. Grgura Dračanina na dvogodišnji studij u Paviju, 1394. Marina Dračanina na trogodišnji studij u Vicenzu, 1396. Nikolu Splićanina na dvogodišnji studij u Padovu itd.³⁸

Kada je, dakle, god. 1396. Dalmatinska provincija ispunila cjelokupni petogodišnji filozofski tečaj, tada se pred njom pojavio problem otvaranja teološkog učilišta, što nije spadalo u njezinu nadležnost, nego u generalovu, budući da je taj čin značio istodobno osnivanje generalnog učilišta s dva fakulteta. Stoga je general Rajmund iz Capue desetak dana prije svršetka pete godine filozofskoga tečaja, točnije 14. lipnja 1396, poslao pismo upravi Dalmatinske provincije kojim utemeljuje drugo, teološko učilište, a samim tim i generalno učilište Dalmatinske provincije. Dosljedno tome, a povijesnoj istini za volju, spomenuti nadnevak treba smatrati datumom osnivanja najstarijega hrvatskoga sveučilišta, a Rajmunda iz Capue njegovim utemeljiteljem.

No prof. Krasić u svom kapitalnom djelu iznosi još jednu veliku teškoću koja znatno zastire istinu o osnutku generalnog učilišta u Zadru. Radi se o neuobičajenoj upotrebi termina »asignacija« u generalovu osnivačkom dokumentu za čin utemeljenja spomenutog učilišta. Naš povjesničar o tome piše

samo jednu visoku školu, dok se »studium generale« odnosi barem na dvije. Osim toga, suvremeno hrvatsko školsko zakonodavstvo također strogo luči »sveučilište« od »veleučilišta« pa se ti izrazi ne mogu uzimati kao istoznačnice (usp. *Propisi Republike Hrvatske. Područje visokog školstva*, Zagreb, 1997, str. 9).

³⁷ Petogodišnji studij filozofije uveden je na Općem zboru Reda u Genovi god. 1305 (usp. *Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, vol. II, Romae-Stuttgartiae, 1899, str. 12–13).

³⁸ Th. Kaepfelli (ed.) *Registrum litterarum Fr. Raymundi de Vineis Capuani Magistri Ordinis 1380–1399*, Roma, 1937, str. 214–218.

sljedeće: »Drugi neuobičajen izraz u spomenutoj odredbi jest da je spomenuto učilište bilo 'asignirano' (doznačeno ili premješteno), umjesto uobičajene formulacije da je teološko učilište bilo 'ustanovljeno', 'osnovano' ili 'utemeljeno' u zadarskom samostanu, što pretpostavlja da je ono postojalo negdje drugdje, pa ga nije bilo nužno osnovati nego samo premjestiti u zadarski samostan. Ako zaista stvari tako stoje, odmah se postavlja pitanje: odakle je ono moglo biti asignirano u Zadar?«³⁹ Oslanjajući se na jedno službeno izvješće koje je god. 1645. Dalmatinska provincija uputila vrhovnoj upravi Reda u Rimu, a u kojemu je riječ o drevnom generalnom studiju u albanskom gradu Draču, autor zaključuje da je zadarsko generalno učilište nastalo upravo premještajem dračkoga: »Uostalom, izraz 'bilo je asignirano', tj. 'bilo je premješteno' u dokumentu generala reda Rajmunda iz Capue o osnivanju generalnog učilišta u Zadru upućuje na zaključak da je ono prije toga postojalo negdje drugdje, i to upravo u albanskom gradu Draču.«⁴⁰

Prije nego pokažemo zašto ovaj zaključak smatramo ne samo pogrešnim nego za čitatelje posebno zbunjujućim, a za glavnu tezu djela štetnim, želimo upozoriti na to da i sâm autor na dva mjesta svoje knjige opovrgava ovaj zaključak. Na str. 300–301. piše: »Dalmatinska provincija, koja se g. 1380. osamostalila u odnosu na dotad jedinstvenu provinciju cijelog Ugarsko-hrvatskog kraljevstva (Provincia <regni> Hungariae), od samog je početka u Zadru imala svoje sjedište i generalno učilište u Zadru. Generalno učilište *izraslo je* iz uobičajenog samostanskoga, a možda čak i provincijalnog učilišta, koje je otad provincija Ugarsko-hrvatskog kraljevstva mogla imati za svoje jadransko područje.« (kurziv T. V.). U zaključku djela na str. 666–667. autor također tvrdi: »Prve i najvažnije vijesti o otvaranju generalnog učilišta u Zadru g. 1396. zahvaljujemo sačuvanim spomenicima u Generalnom arhivu Dominikanskog reda u Rimu. Njegovo otvaranje daje nam pravo razložno pretpostaviti da je, kao i u drugim zemljama, *prije toga postojalo provincijalno filozofsko-teološko učilište iz kojeg se razvilo generalno.*« (kurziv T. V.).

Prema tome, zadarsko generalno učilište autohtona je hrvatska visokoškolska ustanova, ono je niklo iz vlastitoga nižerazrednoga filozofsko-teološkog učilišta, a ne premještajem generalnog učilišta iz Drača u Zadar.

No što je našeg uvaženog stručnjaka dovelo do ovoga krivoga zaključka? Odgovor svakako treba tražiti u pogrešnom prijevodu latinske riječi »asignacija« hrvatskim riječima »doznaka« i »premještaj«. »Asignacija« u današnjoj svjetovnoj terminologiji nedvojbeno znači »doznaka«, a doznaka znači pošiljku novca koja se obavlja preko banke ili pošte. U dokumentu iz god. 1396.

³⁹ S. Krasić, *Generalno učilište dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807*, Zadar, 1996, str. 302–303.

⁴⁰ *Isto*, str. 305–306.

»assignatum« očito nema to značenje. U dominikanskom zakonodavstvu riječ assignacija, osobito u novija vremena, nerijetko uključuje značenje premješ-taja, primjerice kada se neki redovnik iz jednoga samostana asignira u drugi. Ali ni u ovome slučaju assignacija ne znači u prvom redu premještaj – to je »transpositio« – nego naredbu da dotični redovnik nastavi svoj rad u drugom samostanu. Isto tako, kad Opći zbor Reda u Genovi god. 1305. naređuje: »Ordinamus, quod ad studia generalia assignata provinciis Ungarie, Polonie, Boemie studens aliquis extraneus non mittetur (...)«⁴¹ onda je očito da »studia generalia assignata« ne označuju neka »premještena generalna učilišta«, nego »ustanovljena« u spomenutim provincijama isključivo za njihove studente.

Iz rečenoga očigledno proizlazi da u generalovu osnivačkom dokumentu od 14. lipnja 1396. izraz »assignatum« također ima značenje »ustanovljeno«, »osnovano« ili »utemeljeno«, što se jasno razabire i iz konteksta cijele isprave koja generalovu vlast imenovanja dužnosnika na novoosnovanom generalnom učilištu u Zadru povjerava dalmatinskom provincijalu i vijećnicima provincijalnog zbora.

Zaključak

U ovome prilogu nastojali smo ukratko prikazati razvojni put u određivanju najstarijega hrvatskoga sveučilišta počevši od sveučilišta u Zagrebu koje je osnovao car i kralj Franjo Josip I. 19. listopada 1874. do generalnog učilišta dominikanskog reda u Zadru što ga je utemeljio general Reda Rajmund iz Capue 14. lipnja 1396. Potonju tezu zastupa prof. Stjepan Krasić u svom magistralskom djelu *Generalno učilište dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' 1396–1807*, Zadar, 1996.

Međutim, iznenađuje činjenica da se do danas nije pojavila nijedna stručna recenzija toga kapitalnoga djela, pa hrvatsko znanstveno općinstvo – jedino u Europi – i dalje ostaje podijeljeno glede datiranja najstarijega hrvatskoga sveučilišta. Krasićevo djelo jamačno nije nepogrešivo i mi smo u ovome prilogu ukazali na neke krupnije nedosljednosti i pogreške koje čitatelja dovode u nedoumicu glede prihvatljivosti njegove teze, premda je ta teza, po našem uvjerenju, nepobitno dokazana.

Stoga bi bilo vrijeme da hrvatski znanstvenici napokon iziđu iz svoga »splendid isolation«, da se razložno suoče s Krasićevom knjigom te da snagom argumenata opravdaju svoje neprihvatanje, odnosno prihvaćanje nje-

⁴¹ MOPH IV, str. 13: »Naređujemo da se nijedan strani student ne šalje na opća učilišta koja su ustanovljena u provincijama Ugarske, Poljske i Češke (...)«.

gove bitne teze. Prešućivanje te teze ili inertno ponavljanje službenoga stava o sveučilištu u Zagrebu kao najstarijem u Hrvatskoj, premda je dokazano da to nije istina, nije dostojno europskog ugleda Hrvatske.

U POTRAZI ZA NAJSTARIJIM HRVATSKIM SVEUČILIŠTEM

Sažetak

Dok drugi europski narodi već odavno znaju kada i gdje im je utemeljeno prvo sveučilište, hrvatski narod je još uvijek u nedoumici glede utemeljenja svoga najstarijega sveučilišta. Najprije se smatralo da je prvo hrvatsko sveučilište osnovano 19. listopada 1874. u Zagrebu, zatim 6. studenoga 1662, odnosno 23. rujna 1669. također u Zagrebu. Potonji datum službeno je prihvaćen te se još i danas zastupa pred svjetskom javnošću.

Međutim, poslije se pojavila teza o riječkom sveučilištu (osn. 1633) kao starijem od Zagrebačkoga, dok je Stjepan Krasić, nakon dugotrajnih arhivskih istraživanja, nedavno dokazao da je najstarije hrvatsko sveučilište utemeljeno zapravo u dominikanskom samostanu u Zadru 14. lipnja 1396. Do istoga zaključka je došao i Tomo Vereš, ali ne na temelju arhivskih istraživanja, nego pomnijom analizom odgovarajućega dokumenta generala dominikanskoga reda Rajmunda iz Capue (1330–1399) koji je doista utemeljitelj najstarijega hrvatskoga sveučilišta.

Službene školske ustanove u Hrvatskoj još nisu prihvatile ovu tezu, a znanstvenici ne raspravljaju o njoj, nego je jednostavno prešućuju. Autor smatra da bi hrvatski znanstvenici trebali izići iz svoje »splendid isolation« i temeljito se suočiti s Krasićevom kapitalnom knjigom *Generalno učilište dominikanskog reda u Zadru ili Universitas Jaderitina 1396–1807*, Zadar, 1996, tim više što je dokazni postupak pisca tu i tamo nejasan i nesiguran, što dakako ne umanjuje vrijednost njegovih istraživanja i valjanost njegove glavne teze.

AUF DER SUCHE NACH DER ÄLTESTEN UNIVERSITÄT KROATIENS

Zusammenfassung

Während die andere Völker Europas schon längst wissen wann und wo wurde ihre älteste Universität gegründet, was die älteste kroatische Universität betrifft, besteht noch immer Unklarheit. Zuerst meinte man, diese wurde erst am 19. Oktober 1874 in Zagreb errichtet, dann gleichfalls in Zagreb am 6. November 1662, bzw. am 23. September 1669 ebenso in Zagreb. Das letzte Datum ist offiziell akzeptiert und bis heute wird allgemein in der universitären Weltöffentlichkeit präsentiert.

Aber dann entstand die These, die Universität zu Rijeka (gegr. 1633) sei älter, bis der Dominikanerhistoriker Stjepan Krsić, nach langjährigen Forschungen neulich die Beweise fand, dass die älteste kroatische Universtät tatsächlich im Dominikanerkloster zu Zadar schon am 14. Juni 1396 gegründet wurde. Zum gleichen Ergebnis kam auch sein Mitbruder Tomo Vereš, jedoch nicht auf Grund der Quellenforschung, sondern durch sorgfältige Analyse der entsprechenden Dokumenten aus der Ordenskurie. Danach ist der Ordensmeister der Dominikaner Raimund von Capua (1330–1399) tatsächlich der Gründer der ältesten kroatischen Universität.

Offiziell haben weder die schulischen, noch die universitären Instanzen diese These angenommen, sondern die genannten neue Forschungsergebnisse werden einfach ignoriert. Autor ist der Meinung, dass die kroatische Wissenschaftler ihr Schweigen endlich brechen müssten und sich mit den Thesen von Stjepan Krsić im Buch *Generalno učilište dominikanskog reda u Zadru ili Universitas Jadertina 1396–1807, Zadar 1996* auseinandersetzen sollen, um so mehr, da die Beweisführung von Krsić hier und da unklar und unsicher ist, was jedoch keinesfalls seine Forschungsergebnisse und Hauptthesen mindern sollen.